

željne, maščevalne, hinavske, potuhnjene, zvijačne in nadute od našega do kosti spačenega, brezvestnega in brezbožnega klerikalizma.

„Toda kdor seje veter, bo žel vihar. Ljudstvo spregleduje in bomo skrbeli, da spregleda, in zaklicalo bo ljudstvo: Naša potrpežljivost je nepreklicno pri kraju! Prišlo bo do rednega deželnozborskega delovanja, zopet bodo prihajale učiteljske prošnje in zahteve; toda poslanci „Slovenske ljudske stranke“, ki so učiteljem prijazni, bodo morali pod pritiskom ljudstva, če tudi težko, reči odločno, ne vinarja ne v poboljšanje učiteljem v teh razmerah; sami ne bomo redili gada, ki zastruplja vero in blagostanje. Ljudstvo težko nosi šolsko breme (Pa nobenega rajši kot to! Pis.) — pa ga nosi le, toda v največjo svojo škodo. Prišel bo tudi čas, ko se bo ljudstvo zganilo in reklo: Takih učiteljev ne maramo — ne zaupamo jim otrok! Pa tudi oblastva naj pomislijo, je li poklic učiteljev sejati liberalizem in prepir med ljudstvo. Končno pa bo le sodilo ljudstvo svoje sovražnike, liberalno in socialdemokratsko učiteljstvo!“ — Da, tudi mi pravimo: „Kdor seje prepir, bo žel vihar“. Klerikalizem udriha po šoli in učiteljstvu že od pamtiveka, pa kakor je videti do sedaj, popolnoma brezuspešno. Prepričani, sovražstvo, jezo z obrekovanjem, ki jih seje neprestano, sistematiško in dosledno med našim ljudstvom, zlasti glede šole in učiteljstva, so rodile že prav lep sad — ljudstvo se je že na mnogih krajih naveličalo poslušati te neumnosti. Kjer so značajni, pridni, delavni in nepristranski učitelji, tam jih vse spoštuje in rado ima, naj bo potem liberalci ali klerikalci. Pri tej priliki naj povemo odkrito, da so ponekod liberalci še hujši nasprotniki šole in učiteljstva nego klerikalci.

(Konec.)

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodnosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca svečna 1907 K 23.245-19.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Bedno stanje učiteljstva in zahteva po odpomoči.

Na javnem splošnem shodu štajerskega učiteljstva v Gradcu, dne 2. februarja 1907, govoril Karel Gassareck. Po originalu poslovenil — ij —

(Dalje.)

Pripomniti pa moramo, da je poprej draginja nastopala v posameznih industrijskih okrajih, v zadnjem času pa se prav občutno pozna v onih okrajih, ki so se prometu odprli po novih železnicah in drugih prometnih sredstvih. Štajerska je vobče postala draga dežela.

Govoril sem pred kratkim z nekim rokodelcem. Ta mi je dejal: „Meni draginja ne stori nič. Grem pa tudi jaz s cenami kvišku.“

Tako si pomaga obrtnik. Trgovci delajo enako. Zdravniki nič drugače. Organizovano delavstvo dobiva zvišano dnino. Za uradnike, sluga, profesorje, duhovnike, oficirje porabi vlada svojo avtoriteto, da jim pridobi zvišanje plač. Samo mi učitelji nimamo nobenih sredstev za odpomoč, nimamo nobenega višjega zagovornika. Vendar: Sam je mož! Mi se sami oglasimo!

Ali se pa v Avstriji da kaj doseči brez protekcije?

Toda vrnimo se k draginji!

Kje so časi, ko je n. pr. Spodnje Štajersko bilo še na glasu kot cena dežela?

Sedaj se z vsemi sredstvi podpira izvoz. Dobro — ako naše ljudstvo pri tem kaj profitira. Žal, da ni tako!

Zaradi slepega podpiranja zunanje trgovine profitira Anglež, ki dobi avstrijski sladkor ceneje kot mi, štajerska jajca in štajersko perutnino finejšo in enako drago kot mi, Nemec v rajhu, ki kupuje avstrijsko meso in sadje po najnižji ceni in nam pa pusti malovreden izvrhek za višjo ceno. Napram nam se napravi ves izvenavstrijski svet zmožnejši v konkurenci in zato pa plačujemo mi stroške z bedo in gladom.

Zato se nam od vnanjosti ponujajo industrijski predmeti po taki ceni, da jih domač človek ne more nuditi. Rokodelski stan pri nas peša na tem in hira. Naš mali kmet nima od tega nič; zakaj on ni deležen dohodkov draginje.

Mi, učiteljstvo smo prvi, ki delavcu, kmetu, rokodelcu in trgovcu želimo ugoden položaj, in mi tudi v tem zmislu porabljamo besede in dejanja.

Pa mi zahtevamo tudi zase enako. Iz katerega žepa gre davčni goldinar najprej in najbolj nazaj med ljudstvo? — Iz žepa učiteljstva! Vsaka najmanjša vas je deležna tega potovanja denarjev. Zato je pa tudi vsaka občina nespametna, ako pusti učiteljstvo v bedi. Mi nimamo priložnost, malo vsotico, ki jo dobivamo, odtegniti prometu in jo nalagati v denarne zavode. Kar prinese mesec, to tudi odnese mesec. Samo da več zahteva, kakor mu moremo mi nuditi.

Kako pa se branimo draginje?

Pri mizi: rodovine, ki so poprej tuintam imele vino na mizi, so to opustile. Dnevi, ob katerih se je meso, so postali redkejši in petek ni več edini postni dan tedna. Namestu prašičje zabele se devajo razna nadomestila v ponev. Gospodinja pretuhtava, katera živila so najcenejša, in pazi na vsak vinarček. Vse to nas spominja časov lakote, četudi se prištevajo zadnja leta k rodovitnejšim.

Pri obleki: suknjo, ki smo jo nameravali odložiti, nosimo še eno leto, akoravno se sveti na nitkah. Omara za perilo ne dobi nobene pomnožitve, in nosimo perilo, kjer je krpa na krpi. Otroke se pusti tudi v hladnejših letnih časih letati bose okolo. Sploh, kar se najnujnejše ne rabi, se ne more kupiti. To se vidi pri pohištvi, v omari za obleko, v knjižnici, v shrambi — kratko rečeno: povsod.

Vsaka reč se mora vzeti v najslabeyši kvaliteti.

Tako pa moramo delati zaradi draginje, četudi bi radi dali obrtniku in trgovcu več zaslužiti. Učitelj ve, da „mali mož“ ravno tako živi v bedi kakor on in izprevidi, da si mora obrtnik in trgovec pomagati z zvišanjem cen.

Nasprotno zahtevamo pa mi, da uvidi tudi prebivalstvo, da mi samo pod tem pogojem odobravamo njih početje, če se nam naši dohodki izboljšajo. To pa zahteva zopet zvišanje davka. Sučemo se tedaj v nepravem krogu: povišanje cen, zvišanje plač, pomnožitev davkov.

Ta krog pa ima zlasti za nas hudo želo in je tedaj razumljivo, ako hočemo temu odpomoči.

Kdor je tedaj proti draginjski dokladi in proti poboljšanju plač, ta provzroči druga sredstva, kakor bedo mirno prenašati, sredstva, ki nas napravijo bojovite.

Neko zborovanje davkoplačevalcev v Gradcu se je pred kratkim izrazilo proti temu, da bi se doklade povzdignile, zakaj ta način obdačitve je najmučnejši. Celo zastopniki uradništva in učiteljstva so se pridružili temu mnenju, in poslanec Hoffmann

pl. Wellenhof je v tem zmislu predložil peticijo deželnemu zboru. Dobro! Ako pa se doklade ne smejo zvišati, potem se pa mora vzeti posojilo; zakaj učiteljstvo se mora zadovoljiti.

Ko se je zvedelo, da sem jaz določen poročevalcem za današnje zborovanje, sem dobival pisma iz vseh delov dežele. Ta pisma pa kažejo jako žalostno sliko našega gospodarskega položaja. So bridke besede, ki mi jih pišejo kolegi in kolegije, ko poročajo o svojem zapostavljanju za drugimi stanovi, pa tudi za nekaterimi boljše situiranimi tovariši.

Dovolite, da nekaj omenim iz teh listov.

V takozvanih cenih krajih je postalo meso dražji za 40 do 60 h kg, obed in večerja za 8 do 12 h, seženj drv za 8 K. V bližini deželnega mesta se ne dobe v kraju samem naprodaj skoraj nobena živila. Mora se iti v mesto na trg in od tam nazaj v vas nositi. In te šole so še v 3. plačilnem razredu. Tudi bližina kopališč, letovišč je za učitelja slaba.

Nekdanji podučitelji ne morejo priti k nobenemu poklicnemu veselju. Poznam slučaj, da službeno starejši nadučitelj dobi manj plače kot mlajši učitelj iste šole. Imel je namreč srečo, biti 10 let podučitelj!

Lakonično sliko pravičnosti napram podučiteljem nam predstavlja sledeče pismo: „28 službenih let, 15 priznalic, 3 starostne doklade.“

Neki drugi tovariš ima s 27 službenimi leti šele 2 kvin-kveniji. On piše: „To bi naj bila pravica? Zadnji čas je že, da se računajo podučiteljska leta polno.“

Zaradi draginje se ne more v večjih krajih mlad učitelj oženiti in v odstranjenih krajih pa se mlad učitelj mora poročiti. Čudno!

Tako piše neki kolega:

„Ako bi kdo hotel poudarjati, naj bi se jaz ne bil oženil, bi temu dobremu možu privoščil biti na mojem mestu — brez žene. On bi še enkrat toliko porabil, ker bi eno uro daleč moral hoditi na hrano.“

Neki šolski vodja je dobil, odračunavši vse odbitke, dne 1. januarja 1907. l. 84 K 76 h plače. Ali slutijo oni, ki so glede tega odgovorni, kaj to pomeni — za šolskega vodjo — za deželo?

„O stanovsko primernem življenju, o veselju do poklica ni govoriti.“

„Na eno osebo v družini pride za dnevno življenje in porabo 60 h. Lakota in beda je na dnevnem redu. Pri vseh prošnjah drugam pa me prezrejo.“

„Trpim bedo z vso svojo famijijo. Ideali so šli rakom zvižgat.“

„Znižanje temeljne plače je v nebo kričeča krivica.“

„Mi učitelji naj bi bili kozli dežele proti državi. Drugi in tretji plačilni razred se naj opustita.“

„Dva zdravniška poseta sta me stala 36 K.“

Neki nadučitelj, ki je bil pred 10. leti „gemaßregelt“, ker je nastopal proti kaplanu, ima najmanj 6000 K škode. Tako dela naš humani vek z učiteljem!

„Živila prinašajo poti in potovke v slabejši kvaliteti, a dražje.“

Učiteljstvo v večjih krajih mora nastopati stanu primerno. Plača ne zadošča, in učiteljstvo je prisiljeno delati dolgove.

Tudi učiteljice ženskih ročnih del jako občutijo draginjo.

Mnogokrat se slišijo glasovi, naj se odtegnemo vsemu. Toži se, da naš poklic zakrivi pljučne in vratne bolezni, a niti država niti dežela nam ne nudi zavodov za zdravljenje.

Marsikaj bi še lahko omenil, toda tožbe so večidel vse enake. Ne bom jih tedaj navajal posamezno, pač pa pribijem še en slučaj iz Gornjega Štajerja. V nekem kraju sta bili razpisani službi občinskega sluga in šolskega sluga boljše dotirani kot — učiteljske službe v tistem kraju!

(Dalje.)

Šolski štrajk poljskih otrok na Poznanjskem.

—a— Mnogo pišejo po vesoljnem časopisju o šolskem štrajku poljskih otrok na Poznanjskem, pišejo za in proti.

Ker pa pazimo na šolsko vprašanje zatiranih Poljakov v nemškem rajhu precej intenzivno, smo se pismenim potom obrnili do nekega, nam sicer osebno neznanega nemškega tovariša na Poznanjskem, ki pa smo z njim že dokaj časa v stalni pismeni zvezi, da nam on s svojega stališča — to poudarjamo izrečno, da se nas ne bo krivo umelo — to je s stališča, na katerem stoji splošno nemško prusko učiteljstvo, pojasni to pereče vprašanje.

Tovariš nam je poslal obširneje poročilo, ki ga podajamo slovenski javnosti v prevodu brez vsakega komentarja.

L. 1886. je izdala pruska država takozvani „poljski zakon“. Le-ta je ukazoval, da se mora pouk v vseh predmetih v vseh „poljskih“ javnih šolah vršiti edino-le v nemščini. Samo verouku se je dala neka prednost, namreč ta, da se je moral tudi ta pouk vršiti v nemščini na vseh onih poljskih šolah, kjer so razmere dopuščale. S tem zakonom je bilo poljskim šolskim otrokom strogo prepovedano, posluževati se svoje materinščine bodisi v privatnem občevaranju, bodisi med šolskimi odmori. Poljaki so se hitro akomodirali tej postavi — toda menda le navidezno, tem odločneje so delovali na skrivnem, kar dokazuje znani odlok o privatnem pouku v poljščini naučnega ministra pl. Zedlitzza. In na podlagi tega odloka so rasle zahteve po privatnem poljskem pouku kakor gobe po dežju. In ko je ravno v eri tega ministra postal pl. Stablewski nadškof, so dvignili glave poljski agitatorji, zakaj „Poljsko je dobilo svojega primasa“.

Poljaki se niso motili! Že prva cerkvena vizitacija tega nadškofa l. 1894. je morala odpreti oči vsem onim, ki so hoteli videti. Zakaj ta vizitacija ni bila namenjena prepričati nadškofa o znanju verouka, temveč edino-le o znanju poljščine.

Otrok, ki so se učili verouka v nemščini, nadškof niti vprašal ni, temveč izpraševal je le one otroke, ki so bili deležni pouka v verouku v svoji materinščini. In na podlagi take vizitacije je bilo nato lahko podati izjavo, da se otroci ne poučavajo dovolj temeljito v verouku, ako se jim le-ta razlaga v tuji nemščini.

Pri tej priliki je nadškof tudi priporočal posameznim nemškim učiteljem, da naj se poroče s Poljakinjami, ako se hočejo dobro priučiti poljščini, da bodo lažje in uspešneje poučevali v šolah.

Vlada ja sama največ kriva, da se pojavljajo na Poznanjskem dogodki, o katerih piše ves civilizovani svet. Ako bi ne bila nikdar imenovala Stablewskega nadškofom, bi danes svet ne govoril toliko o „krutih Nemcih“. — Upam, da bo pri sedanjih izbiri nadškofa opreznjša.

In čudno! Cerkveni jezik katoliške cerkve je vendar latinščina. Torej ni neobhodno potrebna, da mora znati katoliški duhovnik poljsko. Mnogo, premnogo je fará, kjer znajo farani skoro popolnoma nemško, in prav lahko bi se tega jezika posluževali duhovniki pri vseh cerkvenih opravilih, a oni tega nočejo, zakaj deviza jim je: „Pravi Bog razume le poljščino, naglavni greh stori oni, ki se poslužuje nemščine.“ In ravno zaradi takega fanataziranja imajo priseljeni Nemci v posameznih farah prav težavno stališče, ako zahtevajo le-ti, da se jim pridiguje v nemščini, se vedno glasi odgovor: „Ni mogoče, ljudstvo ne umeje.“ — Nasledki take agitacije se očitno kažejo že v mnogih krajih. Nemščina nazaduje, a poljščina napreduje vkljub vsemu državnemu protipoljskemu aparatu.